

Szalkai Patrik – Kiss Álmos Péter – Daruka Norbert alezredes:

HADERŐHÖZ KAPCSOLÓDÓ ÁLLAMI KUTATÓ- HELYEK MŰKÖDTETÉSÉNEK MODELLJEI (2.)

DOI: 10.35926/HSZ.2025.6.4

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány, támogatva a haderő tudományos építkezését, azt vizsgálja, hogy milyen modellek alapján működnek Európában a hadseregekhez köthető tudományos kutatóhelyek. Ennek elérése érdekében a szerzők az első részben ismertetett francia, olasz, norvég, svéd és finn rendszerek után a portugál, román és japán modellt vizsgálják. A fő elemzési szempont a struktúra, szervezeti állomány és a tudományos eredmények terjesztése. Az elemzés konklúziója, hogy nem beszélhetünk egy egységes modellről, legfeljebb azonosságok vannak. Azonosíthatók közös pontok és olyan gyakorlatok, amelyeket a kutatóhelyek többségében alkalmaznak. Ezek egy része alkalmas a magyar rendszerbe való átültetésre, de vannak, amelyeknél a hazai szervezeti adottságok másfajta megoldást követelnek.

KULCSSZAVAK: tudományszervezés, katonai kutatás, tudományos kutatóhely, Portugália, Románia, Japán

A SZERZŐKRŐL:

- Szalkai Patrik honvédelmi alkalmazott, főelőadó (MH Transzformációs Parancsnokság Tudományos Kutatóhely), az NKE HDI doktorandusza (ORCID: 0000-0001-8004-3083; MTMT: 10088547)
- Dr. Kiss Álmos Péter (PhD) honvédelmi alkalmazott, főtanácsos, (MH Transzformációs Parancsnokság Tudományos Kutatóhely) (ORCID: 0000-0002-0662-5381; MTMT: 10027615)
- Dr. Daruka Norbert alezredes (PhD) osztályvezető (MH Transzformációs Parancsnokság Tudományos Kutatóhely) (ORCID: 0000-0002-7102-1787; MTMT: 10039981)

BEVEZETÉS

A Magyar Honvédség és a Honvédelmi Minisztérium tudományos törekvéseit támogatva indokolt szélesíteni a jelen tanulmánysorozat első részében vizsgált kutatóhelyek modelljeinek vizsgálatát. A második rész globálisabban vizsgálja a védelmi kutatóhelyeket. A teljesebb európai áttekintéshez és tovább gyűjtve a már jó gyakorlatokat a második rész kiterjed a portugál és a román modellre, de emellett a szerzők szükségét érzik a vizsgálatot globálisabb szintre emelni, ezért a tanulmánysorozat második része nemcsak Európára fókuszál, hanem megvizsgálja a japán honvédelemhez kapcsolódó kutatóhelyek modelljeit is.

Jelen tanulmány az első rész módszertanát követve azt vizsgálja, milyen szervezeti rendszerben és milyen (humán) erőforrásokkal működnek az európai haderőkön belüli és a hozzájuk kapcsolódó tudományos kutatóhelyek. Az írás kiterjed a vizsgált kutatóhelyek fő feladataira, beleértve a kutatási területeket és az egyéb, alaprendeltetésükből származó feladatokat (pl. oktatásban való részvétel, tudományos eredmények terjesztése). Megvizsgálja, hogy milyen módon tartják fenn a kapcsolatot a tudományos élet többi szereplőjével és a közvéleménnyel (pl. kiadványok, online megjelenés). Emellett a tanulmány arra is kiterjed, hogy ezek

a kutatóhelyek szervezetiileg hogyan illeszkednek a kormányzati struktúrába (pl. egyetemi rendszerbe, minisztériumi irányításba vagy a haderőbe), és mekkora létszámot tartanak szükségesnek a feladatok ellátására.

A cikksorozat első része Nyugat- és Észak-Európára fókuszált. A második vizsgálati kör ezt próbálja színesíteni azzal, hogy megvizsgál kelet-európai és ázsiai megoldásokat, valamint górcső alá veszi a Magyarországgal szinte azonos méretű és lélekszámú Portugália kutatóhelyét.

PORTUGÁLIA – NEMZETVÉDELMI INTÉZET (INSTITUTO DA DEFESA NACIONAL – IDN)

Az IDN az első portugál kutatóhely, amelynek feladata a védelmi kérdések kutatása és a kutatási eredmények terjesztése. Alapításától 1982-ig bizonyos szintű függetlenséget élvezett, de 1982 óta integrálódott a Védelmi Minisztériumba tudományos, pedagógiai és adminisztratív autonómiával.¹

A szervezet működését alapítása óta az 550-D/76. sz. törvényerejű rendelet (1976)² szabályozta; jelenleg a 2015. 07. 31-én kelt 7/2015. sz. rendelet szabályozza az intézmény működését, meghatározza feladatát és felépítését is. A rendelet preambuluma így indokolja a szervezet működtetését:

„A stratégiák minősége, a külső kihívásokra való reagálási képesség, valamint az állam értékeiről és prioritásairól való konszenzus nélkülözhetetlen tényezők a nemzeti biztonsági és védelmi politikák autonómiájának, koherenciájának és tartósságának biztosításához. A prioritások meghatározása, a döntések igazolása és a portugál közösség mozgósítása folyamatos, modern, szigorú és innovatív stratégiai gondolkodáson alapuló mérlegelést igényel.”³

A rendelet meghatározza a szervezet alaprendeltetését is, ami a következő pontokban foglalható össze (2. cikkely):

- a biztonsággal és a védelemmel kapcsolatos területeken a nemzeti stratégiai gondolkodás kialakításának és fejlesztésének támogatása;
- a nemzeti stratégiai gondolkodáshoz kapcsolódó egyéb szempontok kidolgozásának és megvitatásának ösztönzése az erre hivatott állami és magánszervezetekkel együttműködve;
- biztonsági és védelmi kérdések tanulmányozásának és terjesztésének ösztönzése;
- a nemzetközi kapcsolatok, valamint a biztonság és a védelem területén végzett kutatások ösztönzése;
- a civil-katonai kapcsolatok előmozdítása és erősítése, valamint a fegyveres erők, a közigazgatás, az állami, a magán- és az együttműködő szektor készségeinek fejlesztése a biztonság és a védelem területét érintő főbb nemzeti és nemzetközi kérdések tanulmányozása, terjesztése és megvitatása révén;
- hozzájárulás a társadalom tudatosságának növeléséhez a biztonság és a védelem kérdéseivel kapcsolatban, különös tekintettel az azokban rejlő alapvető értékek tudatosítására;
- együttműködés a hasonló nemzetközi szervezetekkel.⁴

¹ História, é. n.

² Uo.

³ Decreto 7/2015.

⁴ Uo.

Tehát a szervezet alaprendeltetése a védelemmel, stratégiákkal kapcsolatos kutatás, együttműködés más szervezetekkel, valamint kapcsolatot teremteni a katonai és a civil szféra között. Kiemelendő, hogy az alaprendeltetésből fakadóan az IDN nagyon széles körű belföldi és külföldi kapcsolatrendszerrel és együttműködési körrel rendelkezik. Belföldi viszonylatban 25 egyetemmel és szervezettel működik együtt, külföldi viszonylatban pedig hat együttműködésben vesz részt, és több tucat bilaterális megállapodást írt alá.⁵

Az alaprendeltetése mentén a szervezet az alábbi kutatási területekre fókuszál:

- nemzetközi biztonság és politika;
- transzatlanti kapcsolatok;
- európai biztonság- és védelempolitika;
- biztonság és fejlődés Afrikában;
- nemzeti biztonsági és védelmi stratégia;
- védelempolitika;
- digitális transzformáció és védelem.⁶

Az IDN a kutatói feladatok mellett oktatói tevékenységet is ellát. Ezt három formában valósítja meg. Az első a posztgraduális képzések indítása a következő témakörökben: információbiztonság, biztonságpolitika és jog. Ezek a képzések több szemesztert foglalnak magukban. Természetesen emellett szerveznek rövid programokat, amelyek specifikusabb témákat érintenek, vagy konkrétabb csoportoknak szólnak (pl. fiatalok, újságírók).⁷ További képzésfajta a „nemzetvédelmi tanfolyam”, amelyet az intézmény 1976 óta minden évben megszervez. Célja biztonsági és védelmi kérdések megvitatása, valamint a stratégiai gondolkodás fejlődését elősegítő szakismeretek terjesztése. A tanfolyamon részt vesznek az állami szervek és a helyi hatóságok egyéni vagy intézményi ellenőrei, a közigazgatás, a fegyveres erők, a biztonsági erők és szolgálatok vezetői és vezető beosztású munkatársai, a tudományos élet szereplői, független szakemberek, szociális partnerek, vállalkozók, újságírók és a portugál társadalmat képviselő egyéb intézmények tagjai, valamint a portugál nyelvű országok közössége delegáltjai. A tanfolyam keretében szerveznek konferenciákat, vitákat, csoportos kutatómunkákat és tanulmányutakat is.⁸ A pályakezdő fiatalok számára lehetőség van részt venni 3 és 6 hónapos gyakornoki programokban, míg az egyetemi hallgatók számára rendelkezésre áll a Seminario IDN Jovem (IDN Ifjúsági Szeminárium), amely lehetőséget biztosít bemutatni és megvédeni kutatásaikat.⁹

A teljes személyi állományra vonatkozó pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Az IDN saját oldala szerint a kutatói állomány 26 fő (11 kutató, 7 társult kutató, 8 tanácsadó).¹⁰ Kiemelendő továbbá, hogy 1996-ig kizárólag katonák tölthették be az igazgatói státuszt, ezt követően civileket is kineveztek a szervezet élére.¹¹

Ahogy korábban említettük, az IDN a Védelmi Minisztériumhoz tartozik. Strukturális szempontból kiemelendő, hogy a kutatóhely azon intézetek közé sorolandó, amelyekben a Tudományos Tanács a szervezeten belül működik, tevékenységét rendelet szabályozza.

⁵ Cooperation, é.n.

⁶ Research Lines, é.n.

⁷ Course Catalogue, é.n.

⁸ Curso de Defesa Nacional, é.n.

⁹ Course Catalogue, é.n.: i. m.

¹⁰ Researchers, é.n.

¹¹ História, é.n.: i. m.

A Tanács tanácsadó funkciót lát el, és feladata az igazgató támogatása. Konkrét feladata a beterjesztett kutatási projektek véleményezése, a stratégiai iránymutatás és a pedagógiai, tudományos és kulturális jellegű kérdések kezelése. Elnöke az igazgató, tagságai az IDN kutató- és tanácsadó személyzetének tagjaiból, valamint a biztonsági és védelmi kérdések terén elismert katonai vagy polgári személyiségekből áll. Emellett az elnök a tárgyalandó ügyektől függően meghatározhatja az IDN más munkatársainak részvételét a tudományos tanács ülésein.¹²

A tudományos eredmények publikálását, közreadását illetően elmondható: az IDN számos specifikus kiadvánnyal rendelkezik. A *Nação e Defesa* (Nemzet és Védelem) 5–8 ezer szavas tanulmányokat tartalmazó tematikus kiadvány, amelyben a portugál mellett angol nyelvű cikkek is megjelenhetnek. Az ATENA sorozatban a szervezet saját kutatási eredményeit publikálja, az IDN Cadernos (Füzetek) című kiadványba belső és külső szerzők is írhatnak, míg az IDN Brief rövid cikkek és vélemények megosztására szolgál. Továbbá az E-Briefing Papers kiadvány célja az aktuális kérdések megvitatása és viták eldöntése.¹³

Online felületeken a szervezet meghatározó jelenléttel rendelkezik. A saját weboldal mellett van saját Facebook-, Instagram-, X- és YouTube-oldala is, tehát az összes releváns közösségi felületen jelen van. A közösségi médiafelületeken megosztott tartalmak hasonlóak a már korábban vizsgált kutatóhelyek felületeihez, hasonló tartalmakat osztanak meg. Érdekes, hogy a fiatalabb generáció bevonása érdekében elsősorban az Instagram felületét tekintik prioritásnak.

ROMÁNIA – VÉDELEMPOLITIKAI TANULMÁNYOK ÉS HADTÖRTÉNETI INTÉZET (INSTITUTUL PENTRU STUDII POLITICE DE APĂRARE ȘI ISTORIE MILITARĂ – ISPAIM)

A Védelempolitikai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézet (ISPAIM) a román Honvédelmi Minisztérium tudományos kutatási struktúrája,¹⁴ amely jelenleg a Védelempolitikai, Tervezési és Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya alatt működik, illetve a román Oktatási és Kutatási Minisztérium tudományos kutatásra alkalmas intézményként akkreditálta.

1. ábra A Védelempolitikai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézet címere

¹² Decreto 7/2015: i. m.

¹³ Publications, é. n.

¹⁴ Az ISPAIM az „egyéb közjogi vagy közjogi intézmények, amelyek tevékenységének tárgya a kutatás és fejlesztés, illetve ezek jogi személyiséggel rendelkező vagy jogi személyiség nélküli, jogilag létrehozott struktúrái” kategóriába tartozik. A román kormány tudományos kutatásról és technológiai fejlesztésről szóló 57/2002. sz. rendeletének 7. G pontja szerint: „a kutatás és fejlesztés, illetve ezek jogi személyiséggel rendelkező vagy jogi személyiséggel nem rendelkező struktúrái”.

„Az ISPAIM tudományos kutatásokat folytat a védelmi politika, a biztonság és a hadtörténelem területén, azzal a céllal, hogy népszerűsítse a román hadsereg történetét, a katonai értékeket és hagyományokat elemzések, tanulmányok és szakvélemények készítésével, amelyek szükségesek a biztonsági és védelmi kultúra fejlesztéséhez.”¹⁵

A tudományos kutatási tevékenységek lehetőséget teremtenek arra, hogy a román haderő aktívan részt vegyen a hazai és a nemzetközi tudományos párbeszédben, ezáltal erősítve az euroatlanti biztonsági struktúrákban betöltött szerepét, előmozdítva a nemzeti hadtörténelem megismerését, valamint hozzájárulva a társadalom ellenálló képességének növelésére irányuló konkrét erőfeszítésekhez.

A szervezet története egészen 1969-ig nyúlik vissza, ugyanis a hadtörténelem és a hadelmélet területén az első speciális tudományos kutatási struktúrát a Hadtörténeti és Hadelméleti Tanulmányok és Kutatások Központja képviselte, amelyet 1969. szeptember 1-jén hoztak létre a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága Titkárságának 1968. november 20-i – 2033. számú – határozatával: „A katonai elmélet és történelem területén a tudományos kutatás fejlesztése érdekében a Nemzetvédelmi Minisztériumon belül létre kell hozni egy Katonai Elméleti és Történelmi Kutatóközpontot.” A Legfelsőbb Politikai Tanácsnak alárendelt szervezet felépítését tekintve rendkívül érdekes volt, hiszen magában foglalt:

- egy hadtörténeti szekciót, amely különálló ókori-középkori, modern és kortárs részlegeket tartalmazott;
- egy katonai elmélet és doktrína szekciót, amely hadtudomány és -művészet, illetve katonai doktrína részlegekből állt;
- egy dokumentációs irodát, illetve a *Hadtörténeti és Elméleti Szemle* szerkesztőségét.

A kutatóközpont fő feladata az volt, hogy hozzájáruljon a nemzeti katonai doktrína megalapozásához, de fokozatosan a hadtörténelem is egyre nagyobb hangsúlyt kapott a kutatási tevékenységben.¹⁶ A szervezet stratégiai jelentőségét mi sem szemlélteti jobban, mint a szervezeti struktúrája, amelyben 52 beosztást (3 tábornok, 35 tiszt, 1 altiszt és 13 civil alkalmazott) rendszeresítettek.¹⁷

A Hadtörténeti szekció ókori-középkori részlege egy sajátos területnek tekinthető, amely megalakulásának pillanatától az ókor és a középkor fontos katonai objektumainak régészeti kutatásaiban vett részt, és olyan régészeti lelőhelyeken végzett régészeti vizsgálatokat és ásásokat, mint Giurgiu, Făget (Facsád), Hălmaşiu (Nagyhalmagy), Mălăieşti (Malajezsd), Berzovia (Zsidovin) és Murighiol. A korszak minden korlátozása ellenére a kutatóközpont folyamatosan jelen volt a nemzetközi tudományos életben, találkozókat szervezett,¹⁸ vagy szakemberei révén részt vett különböző kutatási projektekből.

¹⁵ Az intézmény weboldalán található információk. Fordították a szerzők.

¹⁶ 1984–1989 között kiadott tudományos munkák: „A román nép hadtörténeti szerződése” hat kötet, amely az ókortól 1944. augusztus 23-ig terjedő időszakot ölelte fel; „Románia a függetlenségi háborúban” (1977); „Románia az első világháború éveiben” (1987, két kötet); „Románia a második világháború éveiben” (1989, három kötet); „Román nép hadtörténeti aktái” című gyűjtemény (1973–1988, 19 kötet); „Dokumentumok a román nép hadtörténetéből” (1974–1988, 17 kötet); „Az Unió dokumentumai” (1984); „Augusztus 23. Dokumentumok” (1984–1985, négy kötet).

¹⁷ History, é. n.

¹⁸ A Kutatóközpont egyik legfontosabb eseménye a Nemzetközi Hadtörténeti Kongresszus volt, amelyet a Román Hadtörténeti Bizottság szervezett Bukarestben 1980-ban.

Az 1989 után bekövetkezett politikai változások nagy hatást gyakoroltak a kutatóközpont életére is. Az évek során a hadelméleti és a hadtörténeti tudományos kutatások területe folyamatos átszervezésen ment keresztül:

- A Hadtörténeti és Hadelméleti Tanulmányok és Kutatások Központja 1990. március 1-jével kezdődően egyesült a román vezérkaron belül működő Műveleti-stratégiai Tanulmányok és Kutatások, Előrejelzések és Hadtörténeti Igazgatósággal. Az új igazgatóságként működő szervezet négy területre fókuszált: a doktrína és hadművészet tanulmányai és kutatásai; a katonai előrejelzés; a hadtörténelem; és a katonai tudományos kutatás koordinálása.
- 1991. június 1-jén a Műveleti-stratégiai Tanulmányok és Kutatások, Előrejelzések és Hadtörténeti Igazgatóság átalakult a Hadtörténeti és Elméleti Intézeté, amely három kutatási részlegre szerveződött: doktrína, hadművészet és hadtörténet.
- 1994. december 15-én az intézmény a nevét Műveleti-stratégiai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézetre változtatta, és 1997 végéig ezen a néven működött.
- 1997. december 24-én az intézetet újra átszervezték, amely alkalommal az intézet megkapta jelenlegi nevét – Védelempolitikai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézet (ISPAIM) –, és a Védelempolitikai Főosztály fennhatósága alá került. Az intézet új struktúrájában két igazgatóságot hoztak létre – a biztonságstudományi, illetve a védelmi tanulmányok programjai számára (amelyeken belül egy hadtörténeti ágazat is működött) –, valamint egy információs-dokumentációs részleget. Szintén ekkor került be az ISPAIM szervezeti struktúrájába a *Review of Military History* szerkesztősége.
- 2016-ban az intézet szervezeti struktúrája újabb jelentős átszervezésen ment keresztül. Ezzel az átszervezéssel hozták létre a biztonságstudományi, a védelmi tanulmányok és a hadtörténeti tanulmányok, valamint az adminisztratív és személyzeti szekciót.¹⁹
- 2024. június 30-án került sor az utolsó nagyobb átszervezésre. Eszerint a tudományos kutatási komponenst két egység, a biztonsági és védelmi tanulmányok, illetve a hadtörténeti tanulmányok létrehozásával átalakították, és újjáalakult a szerkesztőség.²⁰

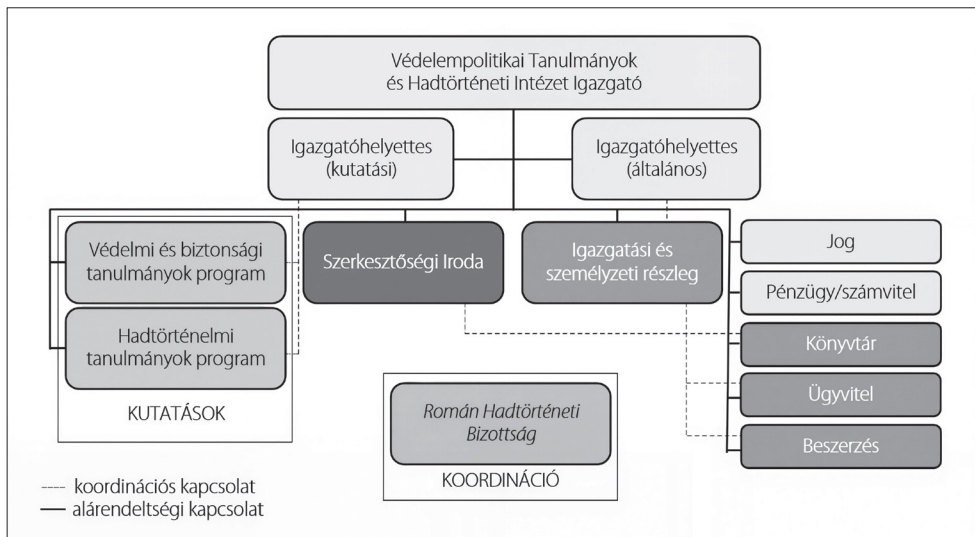
A Védelempolitikai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézet tevékenységének területei:

- alap- és alkalmazott kutatások végzése a biztonságpolitika, védelem és hadtörténelem területén;
- hazai és nemzetközi kutatási projektek kezdeményezése és ezekben való aktív részvétel;
- együttműködés hazai (román) és külföldi intézményekkel, egyetemekkel, kormányzati, kormányközi és civil szervezetekkel közös érdeklődési területeken;
- tudományos rendezvények – konferenciák, szemináriumok, workshopok – szervezése a biztonságpolitika, védelem és hadtörténelem témakörében;
- részvétel hazai és nemzetközi tudományos és publicisztikai tevékenységekben, Románia történelmi értékeinek, érdekeinek és nemzetközi imázsának erősítése érdekében;
- nemzetközi tudományos kapcsolatok kialakítása, beleértve együttműködési megállapodások aláírását NATO-tagállamokkal és partnerországok kutatóintézeteivel, valamint közös kutatások, tanulmányok és kiadványok megvalósulásának elősegítése;

¹⁹ Meg kell jegyezni, hogy az átszervezés révén megszűnt a *Review of Military History* szerkesztősége, amely az intézet két állandó folyóiratának – a *Review of Military History* és a *Strategic Monitor* – szerkesztéséért felelős iroda volt.

²⁰ Legea nr. 183 din 2024.

- tudományos együttműködések kialakítása a Honvédelmi Minisztérium más struktúráival, hazai és külföldi kutatóintézetekkel, egyetemekkel és civil szervezetekkel;
- a NATO-ban, az Európai Unióban és más releváns nemzetközi biztonsági fórumokon zajló fejlemények figyelemmel kísérése és elemzése;
- a fegyveres erők társadalmi megbecsülésének és történelmi szerepének erősítése, a katonai hagyományok ápolása, valamint a történelmi tapasztalatok átadása a fiatalabb generációk számára;
- a nemzeti és nemzetközi hadtörténelem értékeinek közvetítése a társadalom felé: a múlt kritikus feldolgozása, elődeink tiszteletben tartása, a történelmi hibák tanulságainak levonása;
- a demokratikus értékek, etnikai és nemzeti tolerancia, polgári szellem és erkölcsi felelősség fejlődésének előmozdítása;
- részvétel a védelmi akadémiák és biztonsgtudományi intézetek közös szakmai munkacsoportjaiban;
- a Román Hadtörténeti Bizottság vezetésének és titkársági feladatainak ellátása, valamint a Nemzetközi Hadtörténeti Bizottság tevékenységében való aktív részvétel és kiadványainak szerkesztése;
- tudományos publikációk szerkesztése és megjelentetése a Katonai Kiadó, a Honvédelmi Minisztérium Műszaki Szerkesztősége, illetve más kiadók együttműködésével;
- időszakos kiadványok megjelentetése, valamint gyakorlati helyek biztosítása akkreditált felsőoktatási intézmények hallgatói számára.

2. ábra Az ISPAIM szervezeti felépítése²¹

²¹ A Institute for Political Studies of Defence and Military History weboldalának adatai alapján szerkesztették a szerzők.

Biztonság és védelem az ISPAIM szemszögéből

Az ISPAIM kutatásai a biztonság és védelem területén két fő szempontot vizsgálnak: a nemzeti képességek fejlesztését és a biztonsági környezet változásait. Tudományos tevékenysége a stratégiai, földrajzi és tematikus megközelítésre fókuszál, különös tekintettel Románia NATO- és EU-tagságára, valamint ezek politikáira. Kiemelten elemzi a Fekete-tenger medencéje, a Nyugat-Balkán, a Kaukázus és a Közel-Kelet biztonsági helyzetét, valamint a NATO és az EU fő biztonsági kérdéseit, például a transzatlanti kapcsolatokat, a terrorizmus elleni harcot és a két szervezet együttműködését.²²

Kutatásai jelentősen hozzájárulnak a nemzeti stratégiai kultúra fejlesztéséhez, támogatják a Honvédelmi Minisztérium döntéshozatalát, és elősegítik a katonai szervek alkalmazkodását az új biztonsági kihívásokhoz. Az ISPAIM emellett részt vesz a védelmi tervezést segítő stratégiai dokumentumok kidolgozásában.

Az intézet tudományos munkái és publikációi, mint a *Stratégiai Monitor* és a *Security Brief*, fontos platformot biztosítanak a nemzetközi biztonsági témák multidiszciplináris elemzéséhez. Az ISPAIM rendszeresen szervez konferenciákat és műhelyeket, amelyek segítik a kortárs biztonsági kihívások jobb megértését, miközben aktív szereplőként működik együtt nemzeti és nemzetközi kutatóintézetekkel.

Az ISPAIM a nemzeti kutatás egyik vezető intézménye, amely jelentős szerepet vállal a NATO (például PfP Consortium of Academies and Institutes for Security Studies)²³ és az EU kutatási hálózataiban (például European Network of Strategic Studies Institutes/NESSI),²⁴ többek között kétoldalú programokban és multinacionális együttműködésekben. Nemzetközi szinten az ISPAIM különböző tudományos együttműködésekben vesz részt, többek között NATO- és EU-tagállamokkal, valamint más országokkal, például Izraellel, Kínával és Indiával. Szimpóziumokat, konferenciákat szervez, amelyek a nemzeti és az európai történelem fontos eseményeire összpontosítanak, továbbá a szervezet tagja a Nemzetközi Hadtörténeti Bizottságnak és más nemzetközi tudományos társaságoknak. Az ISPAIM alapítója a Balkáni Hadtörténeti Kutatási Hálózatnak is.

A tudományos kutatások célja, hogy felhívja a figyelmet a történelmi tapasztalatokra, valamint hasznosítsa a nemzeti és a nemzetközi hadtörténet tanulságait a jelenlegi nemzetközi biztonsági helyzet megértésében. Az ISPAIM az egyetlen román kutatóintézet, amely a hadtörténeti kutatásokra specializálódott. Munkája a román és a világtörténelem kutatására összpontosít, különösen a háború, a fegyveres erők szerepe és az államok közötti kapcsolatok vizsgálatára.

Tevékenységei magukban foglalják a fontos történelmi eseményeket bemutató monográfiák, albumok és brosrák kiadását, valamint a *Revista de Istorie Militară* szakfolyóirat megjelentetését, amely nemcsak román, hanem külföldi kutatók munkáit is közli. Az ISPAIM

²² Ordonata nr. 57/2002.

²³ Az ISPAIM-ot meghívták a PfP Consortium munkacsoportjainak képzési és indító üléseire, amelyeket 1998–1999-ben tartottak Szófiában és Brüsszelben. Az ISPAIM aktív taggá vált a szervezetben, és az Amerikai Egyesült Államokkal együtt átvette több munkacsoport koordinálását, például a NATO jövője (2002–2006) és a Fekete-tenger térségével foglalkozó munkacsoport (2004–2012) irányítását. Jelenleg az ISPAIM koordinálja a konfliktustanulmányokkal foglalkozó munkacsoportot, és 2017 óta az ISPAIM a Dán Királyi Védelmi Főiskola Stratégiai és Háborús Tanulmányok Intézetével közösen a konfliktustanulmányokkal foglalkozó munkacsoport társelnöke.

²⁴ A NESSI küldetése a szoftverek, adatok és digitális szolgáltatások területén végzett kutatás, fejlesztés és innováció (K+F+I) előmozdítása az európai ipar versenyképességének erősítése érdekében, valamint az ipar és az ezen a területen aktív egyéb szervezetek képviselete.

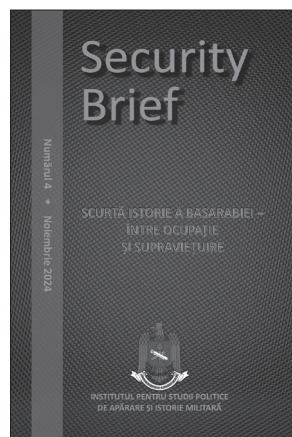
az utóbbi években olyan kutatási projekteket is indított, amelyek a 19. és a 20. századi politikai-katonai kapcsolatokat dokumentálják, például a román–ottomán és a román–japán kapcsolatok történetét.

Az intézet jelentős szerepet játszik a román hadtörténeti kutatások népszerűsítésében, és aktívan részt vesz a tudományos életben, ezenkívül koordinálja a Román Hadtörténeti Bizottság tevékenységét, és hozzájárul a román történelem oktatásához a civil és a katonai intézményekben.²⁵

Az ISPAIM fontosabb kiadványai

A *Strategic Monitor* kiadványt a Védelempolitikai Tanulmányok és Hadtörténeti Intézet szerkeszti, és 2000 óta kétszer jelenik meg évente. A kiadvány a biztonság- és védelmi politikára, a nemzeti és a nemzetközi biztonságra, geopolitikára, geostratégiára és a nemzetközi kapcsolatok elméletére összpontosít. Fontos tudományos témákat tárgyal, mint például:

- Románia védelmi és biztonságpolitikájának fejlődése;
- geopolitikai változások Oroszország és Kína vonatkozásában, regionális és globális szinten;
- aszimmetrikus konfliktusok Afrikában és a Közel-Keleten;
- a NATO reformfolyamata és az EU védelmi politikájának alakulása.

3. ábra A legjelentősebb kiadványok az ISPAIM szerkesztésében²⁶

A *Strategic Monitor* célcsoportja a szakosodott közönség, beleértve a román fegyveres erők katonai és polgári állományát, biztonságstudományokkal foglalkozó egyetemi oktatókat és hallgatókat, valamint a téma iránt érdeklődő nagyközönséget. A szerkesztőbizottság és a szerzők között romániai és nemzetközi szakértők, elemzők vannak, akik kormányzati és tudományos háttérrel rendelkeznek. A nemzetközi együttműködések közé tartozik a Nemzeti Védelmi Egyetem (Amerikai Egyesült Államok), a Királyi Nemzetközi Kapcsolatok Intézete (Belgium) és a Kínai Nemzetközi és Stratégiai Tanulmányok Intézete

²⁵ Dispoziția secretarului ... 2024.

²⁶ Strategic Monitor; Revista de istorie militară; Security Brief.

kutatóival való partnerség. A legtöbb számot nemzetközi kapcsolatok és biztonságstudományok mesterszakos és doktoranduszhallgatói is gazdagítják, akik rangos romániai és külföldi egyetemekkel építenek ki kapcsolatokat.

A *Revista de Istorie Militară* 1984 óta jelenik meg, 1990 óta évente három alkalommal. A kiadvány a következő kutatási területekre fókuszál:

- nemzeti és nemzetközi hadtörténelem;
- nemzetközi politikai-katonai kapcsolatok;
- katonai struktúrák, fegyverzet és harci technikák fejlődése;
- a világháborúk okai, alakulása és következményei;
- a csaták, amelyekben a román hadsereg részt vett, és az ezekből levont tanulságok;
- nagy katonai személyiségek szerepe a történelemben, valamint a hidegháború története.

A kiadvány lehetőséget biztosít az oktatási és kutatási intézmények katonai és civil történet-szei és kutatói számára a véleménycserére. A szerkesztőbizottság a történetírás neves szakembereiből áll, akik rangos romániai és nemzetközi kutató- vagy oktatási intézményeket képviselnek. A kiadványban szereplő tanulmányokat és cikkeket elismert szakértők, valamint fiatal kutatók jegyzik, és angol nyelvű összefoglalókkal, attraktív grafikai formában, megfelelő ikonográfiával jelennek meg, így a szerkesztett számokat nagy érdeklődés kíséri.

A *Revista de Istorie Militară* jelentős nemzetközi együttműködést ápol, és bemutatja többek között Belgium, Bulgária, Nagy-Britannia, Kanada, Oroszország, Franciaország, Finnország, Németország, Görögország, Izrael, Moldova, Szlovénia, Svédország, az Amerikai Egyesült Államok és Törökország kutatóinak munkáit. Az együttműködések során közös különszámok is készülnek.

Az ISPAIM saját weboldalon kívül rendelkezik Facebook- és X-oldallal is, azonban X-oldalukat nem kezelik. Facebook-oldalukon az intézet életéről, konferenciákról és a megjelenő publikációkról, valamint kiadványokról osztanak meg tartalmakat.

JAPÁN – VÉDELMI TANULMÁNYOK NEMZETI INTÉZETE

A Védelmi Tanulmányok Nemzeti Intézete (*National Institute for Defense Studies – NIDS*) a Védelmi Minisztérium központi kutatóintézete, amely elsősorban biztonságpolitikai és katonai történelmi témákban készít kutatásokat és tanulmányokat. Emellett felsőfokú oktatási intézményként is működik, ahol a védelmi erők felső vezetőinek képzése zajlik. Az NIDS feladatai közé tartozik továbbá katonai és haditengerészeti dokumentumok, archívumok és kiadványok kezelése; az intézetet Japán legjelentősebb katonai történeti kutatóközpontjaként tartják számon.

A japán Nemzetbiztonsági Tanács által elfogadott, majd a kabinet által 2022 decemberében jóváhagyott nemzetvédelmi stratégia hangsúlyozza: „Japán felülvizsgálja és megerősíti a Védelmi Tanulmányok Nemzeti Intézete által vezetett védelmi minisztériumi és önvédelmi erőkhöz tartozó kutatási rendszert, továbbá fokozza annak szerepét mint intellektuális központ.”²⁷

A védelmi fejlesztési program ehhez kapcsolódóan kiemeli, hogy „az NIDS központi szerepével erősíteni kell a *Védelmi Minisztérium és Önvédelmi Haderő* (MOD/SDF) kutatási és oktatási funkcióit, és bővíteni kell az együttműködést hazai és nemzetközi kutató- és oktatási

²⁷ National Defence Strategy of Japan 2022.

intézményekkel, egyetemekkel, agytrösztökkel és más szervezetekkel”.²⁸ Emellett a dokumentum azt is rögzíti, hogy „az NIDS fejleszteni fogja oktatási és kutatási tevékenységét a kiberbiztonság és más kiemelt területeken, hogy biztosítsa az önvédelmi erők számára a szükséges szakértői utánpótlást”.²⁹

2021 augusztusában az NIDS megkapta a japán Oktatási, Kulturális, Sport-, Tudományos és Technológiai Minisztérium által adható „tudományos kutatási támogatásra jogosult kutatóintézet”³⁰ minősítést. Ennek köszönhetően az NIDS kutatói pályázhatnak állami kutatási támogatásokra, ami várhatóan tovább javítja az intézet kutatási teljesítményét, és lehetővé teszi, hogy még nagyobb mértékben járuljon hozzá a tudományos közösség munkájához.

4. ábra A National Institute for Defence Studies hivatalos címere³¹

Az NIDS aktívan részt vesz kutatási, oktatási és képzési tevékenységekben, valamint kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi kapcsolatokra és az információk megosztására. Mindezek révén Japán egyik legelismertebb biztonságpolitikai intézményeként működik, és meghatározó szerepet tölt be ezen a területen.

A Nemzeti Védelmi Tanulmányok Intézetének története

Az NIDS története egészen 1952-ig, a Nemzeti Biztonsági Főiskola megalapításáig nyúlik vissza. A főiskola létrehozásának fő célja az volt, hogy szakembereket képezzen a nemzetvédelem területén, és kutatásokkal támogassa a biztonságpolitikai döntéshozatalt. Két évvel később az intézmény nevét Nemzeti Védelmi Főiskolára módosították, ezzel is jelezve bővülő tevékenységi körét. 1956-ban az intézet kutatási profiljának erősítése érdekében a szervezet a Háborútörténeti Hivatallal³² került kibővítésre. Kisebb szervezeti változások folyamatosan nyomon követhetők voltak az intézet fejlődésében, de jelentős módosításnak tekinthető, hogy a nevét 1985 áprilisában Nemzeti Védelemkutató Intézetre változtatták, hogy jobban tükrözze kutatási és politikai elemzői szerepét.

A kilencvenes évek közepén (1994. október) a Szárazföldi, Tengerészeti, Légierő- és Közös Törzsfőiskolák könyvtárait összevonták, létrehozva az NIDS központi könyvtárát. 2001 márciusában a könyvtár hivatalosan is történeti levéltári státuszt kapott, majd 2002 áprilisában megalakult az NIDS Katonai Levéltár. Ez a könyvtári struktúra különösen fontos, hiszen egy tudományos kutatásokat végző szervezet megbecsültségét a rendelkezésére álló tudásbázis jelentősen megalapozza. A hazai és a nemzetközi elismertség fokozásának érdekében 2004

²⁸ Defence Build-up Program 2022.

²⁹ Uo.

³⁰ NIDS Overview, é.n.

³¹ Forrás: National Institute for Defense Studies 2025.

³² 1976-tól Katonai Történeti Osztályként folytatta működését a szervezeten belül.

tavaszan létrehozták az ügyvezető igazgatói beosztást, valamint átalakították a kutatási osztályokat, ami lehetővé tette a nemzetközi kapcsolatok erősítését és a kutatások fókuszálását.

2007 januárjában az NIDS hivatalosan is a Védelmi Minisztérium alá tartozó intézménnyé vált, és megkezdődött a hetedik kutatási iroda létrehozása, ami tovább bővítette a kutatási kapacitásokat. A kialakított struktúra olyan jól működött, hogy az NIDS 60 éves fennállásának ünnepén (2012) a jelentős nemzetközi elismertség és a kutatási hálózat jelentette kapacitásbővülés volt a középpontban.

2015 áprilisától új vezetői pozíciókat hoztak létre, köztük a Nemzetközi Kapcsolatok igazgatóját és a Politikai Szimuláció igazgatóját. A fő cél a nemzetközi kapcsolatok építése mellett a változó biztonsági kihívásokra történő reakciók felgyorsítása volt.

Fennállásának 70. évfordulójára a japánok elérték, hogy az NIDS már világszerte ismert és elismert kutatóintézménnyé vált a védelmi és a nemzetbiztonsági tanulmányok területén. Kiadványaikat, elemzéseiket magasan jegyzi a tudományos kutatási körökben.

A legutóbbi jelentős átalakítás 2023 áprilisában történt, ekkor a Politikai Tanulmányok Osztályán belül megalakult a Kiberbiztonsági Divízió, amely új kutatási irányt jelölt ki az intézet számára. Kiberbiztonsági tanulmányai mára már elérhetők a digitális platformokon, illetve tudományos rendezvényeken.³³

Látható, hogy az NIDS történetét a folyamatos fejlődés és alkalmazkodás jellemezte, és ma már meghatározó szereplője a nemzetközi védelmi és biztonságpolitikai kutatások világának.

Az NIDS működése napjainkban

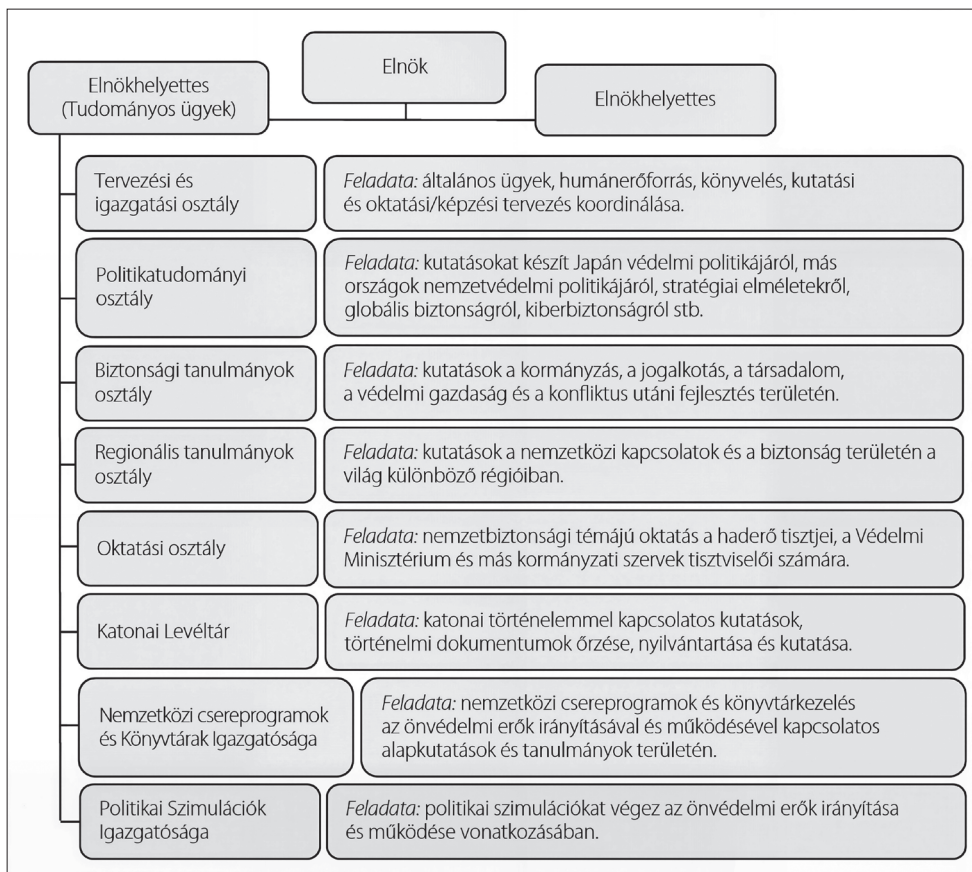
A japán Nemzeti Védelmi Tanulmányok Intézete közel 90 kutatóval – akik különféle projekteken dolgoznak Japán biztonságpolitikájától kezdve a globális és a regionális ügyekig –, és az őket támogató 80 adminisztratív beosztású dolgozóval működik. Kutatásaik kiterjednek a hagyományos témákra – mint a jog, gazdaság, társadalom és hadtörténelem –, valamint a modern kihívásokra is, például az űr- és kiberbiztonság területeire. Az intézetet a köziratok kezeléséről szóló törvény³⁴ értelmében olyan hivatalos szervezetként jelölték ki, amely történelmi dokumentumokat őriz, különös tekintettel a katonai témájú iratokra, amelyeket a nyilvánosság számára is elérhetővé tesz, támogatva ezzel a hazai és a nemzetközi kutatásokat.

Az NIDS továbbá oktatási feladatokat is ellát, hasonlóan más országok nemzetvédelmi akadémiaihoz. Képzéseket biztosít a Védelmi Minisztérium és az Önvédelmi Haderő (SDF)³⁵ magas rangú tisztjei, valamint más minisztériumok munkatársai számára. Ezek során a nemzetbiztonság és a védelem kérdéseit nemcsak katonai, hanem politikai szempontból is bemutatják, külső előadók – például diplomáciai képviselők tagjai – közreműködésével.

³³ Bővebben lásd National Institute for Defense Studies honlap.

³⁴ Law Concerning Access to Information... 1999.

³⁵ A Self-Defense Forces (SDF) a Japán alkotmánya alapján létrehozott fegyveres erők, amelyek kizárólag védekezés céljából működhetnek. Ezek az erők nem hadsereggént, hanem önvédelmi szervezetként vannak definiálva az 1947-es pacifista alkotmány (különösen a 9. cikk) értelmében. Az SDF három fő ága: JGSDF – Japan Ground Self-Defense Force (Szárazföldi Önvédelmi Erő); JMSDF – Japan Maritime Self-Defense Force (Tengeri Önvédelmi Erő); JASDF – Japan Air Self-Defense Force (Légi Önvédelmi Erő). Az SDF hivatalosan nem „katonai erő”, mégis modern hadsereggént funkcionál – fejlett felszereléssel, parancsnoki láncsal és hadgyakorlatokkal. Az alkotmányos korlátozások miatt Japán nem folytathat háborút vagy támadó hadműveletet más ország ellen. Az utóbbi években az SDF szerepe kibővült: békemissziókban, a kiberbiztonságban és a természeti katasztrófák elleni segítségnyújtásban is aktívan részt vesz. Constitution of Japan, 1947.

5. ábra Az NIDS szervezeti felépítése³⁶

Nemzetközi szinten az NIDS Japán védelmi csereprogramjai és biztonságpolitikai párbeszédei aktív résztvevője. Együttműködéseket folytat más országok nemzetvédelmi kutatóintézeteivel, kutatókat küld külföldre, és külföldi szakembereket fogad. Emellett konferenciákat szervez annak érdekében, hogy az NIDS kutatói széles körű nemzetközi kapcsolatrendszert építhessenek ki, valamint elősegítsék a közös gondolkodást a biztonságpolitikai kérdésekről – beleértve a magánszektor kutatóit is.

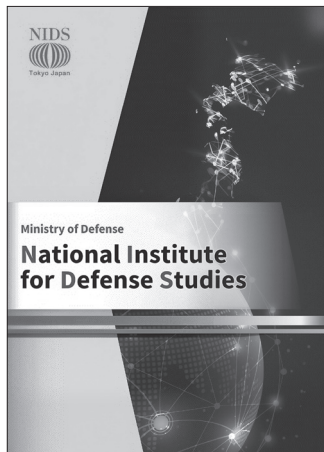
A kutatási eredményeket különféle kiadványokon keresztül ismertetik: ilyen például a *China Security Report*,³⁷ amely Kína biztonsági és katonai folyamatait közép- és hosszú távú nézőpontból elemzi; az *NIDS Perspectives*, amely globális stratégiai trendekkel foglalkozik;

³⁶ A National Institute for Defense Studies weboldal adatai alapján szerkesztették a szerzők.

³⁷ Kínai biztonsági jelentés. A tanulmány évente jelenik meg japán nyelven – de angol és kínai nyelven is elérhető –, legutóbbi kiadványai: (2025) *The Rising Global South and China*; (2024) *China, Russia, and the United States Striving for a New International Order*; (2023) *China's Quest for Control of the Cognitive Domain and Gray Zone Situations*.

a *Security & Strategy*³⁸ című tudományos folyóirat, amelybe külső kutatók is beküldhetnek cikkeket; valamint a *Military History Studies Annual*,³⁹ amely a hadtörténeti munkásságot foglalja össze évente. Emellett a hivatalos weboldalon megjelenik az *NIDS Commentary* rovat, ahol aktuális biztonságpolitikai eseményekről olvashatók szakértői vélemények, illetve az *NIDS Seminar*, amely szerkesztői cikkeket közöl, többek között a főképpen katonai témákkal foglalkozó *Asagumo* újságban is.

Az NIDS törekszik arra, hogy szélesebb közönséget is elérjen, többek között közösségi médián keresztül folytatott PR-tevékenységgel. Célja, hogy a japán társadalom pontos, megbízható információkat kapjon a biztonságpolitika területéről.

6. ábra A Nemzeti Védelmi Tanulmányok Intézetének brosrúrája⁴⁰

„A világban olyan átalakulások zajlanak, amelyek alapvetően befolyásolják és alakítják a jövőnket, de a változások végkimenetele még kiszámíthatatlan. Rá kell ébrednünk, hogy a globalizáció és a kölcsönös függőség nem biztosítja önmagában a világbékét és a fejlődést”⁴¹ – írja a kiadvány.

„A nemzetközi rendet jelentős kihívások fenyegetik, melyek a hatalmi egyensúly történelmi változásaiból és a geopolitikai verseny fokozódásából erednek. Az ilyen aggodalmak számos országban és régióban jelen vannak, bár eltérő jellegűek és mértékűek. A biztonság és a jólét nem garantáltak, egyre inkább bizonytalan és válságokkal teli világban élünk. Hogyan tudunk ebben a kiszámíthatatlan helyzetben boldogulni? Nehéz olyan stratégiát kidolgozni, amely választ ad erre a kérdésre. A Nemzeti Védelmi Tanulmányok Intézete folyamatosan elemzi és kutatja a Japán körüli stratégiai környezetet, figyelemmel kísérve a régiók és politikák változásait. A nemzetközi struktúra azonban olyan átalakulásokon megy keresztül, amelyek alapvetően meghatározzák a jövőnket. Soha nem volt még ennyire fon-

³⁸ Biztonság és Stratégia. 2021-től évente megjelenő angol nyelvű kiadvány. A folyóiratban szereplő cikkek a biztonsági és stratégiai kérdéseket elemzik, amelyekkel az NIDS kutatói – valamint külső szakértők – foglalkoznak. Így a témák friss, szakmailag megalapozott áttekintését nyújtják a nemzetközi közönség számára.

³⁹ Hadtörténeti tanulmányok éves kiadványa. A japán/angol nyelvű kiadvány tanulmányokat tartalmaz a japán hadtörténelem különböző aspektusairól, beleértve cikkeket, nemzetközi konferenciajelentéseket és vendégelőadások összefoglalóit.

⁴⁰ The National Institute for Defense Studies Brochure

⁴¹ National Defence Strategy of Japan, 2022: i. m.

tos a stratégiai trendek elemzése olyan szemszögből, amely túlmutat a régiók és a politikai területek határain, sőt, néha a tér és idő dimenzióin is átlép.”⁴²

Pontosan ez az oka az NIDS kutatási könyvsorozata, az *NIDS Perspectives* elindításának.

Az NIDS az online térben is jelen van. A saját weboldal mellett a kutatóhely rendelkezik YouTube- és X-oldallal is. A YouTube-oldalukon konferencia- és workshop-előadásokat osztanak meg, elsősorban japánul, de angol nyelvű tartalmak is megjelennek. X-oldalukon pedig az intézet életéről, konferenciákról, valamint a megjelenő publikációkról és kiadványokról tájékozódhatnak az oldal követői.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány második része a korábbi nyugat- és észak-európai vizsgálatokat kiegészítve három újabb haderőhöz kapcsolódó kutatóhely működési modelljét mutatja be Portugália, Románia és Japán példáján keresztül. A cél az, hogy feltérképezze ezek szervezeti beágyazottságát, kutatási profilját, létszámát, nemzetközi kapcsolatait és kommunikációs gyakorlatát, majd összevesse a tapasztalatokat a magyar honvédelmi kutatási struktúrák fejlesztési lehetőségeivel.

A portugál *Instituto da Defesa Nacional* (IDN) a Védelmi Minisztérium irányítása alatt működik, tudományos, pedagógiai és adminisztratív autonómiával. Fő feladata a nemzeti stratégiai gondolkodás támogatása, a biztonság- és védelempolitikai kutatások végzése, valamint a civil-katonai kapcsolatok erősítése. Széles hazai (25 partner) és nemzetközi (6 intézmény, több tucat bilaterális egyezmény) együttműködési hálóval rendelkezik. Oktatási tevékenysége kiterjed posztgraduális programokra, rövid tanfolyamokra és évente megrendezett nemzetvédelmi tanfolyamra. Létszáma 51–200 fő között mozog, ebből 26 a kutatói állomány. Kiadványai – mint a *Nação e Defesa* vagy az *IDN Brief* – több nyelven is elérhetők, és erős közösségimédia-jelenléttel támogatja a fiatalabb generációk bevonását.

A román *Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară* (ISPAIM) a Honvédelmi Minisztérium részeként működik, fő kutatási területei a biztonságpolitika, a védelem és a hadtörténelem. Tevékenysége szorosan kapcsolódik a NATO- és EU-tagságból fakadó feladatokhoz, különös tekintettel a Fekete-tenger térségére és a Nyugat-Balkánra. Kiemelt célja a nemzeti stratégiai kultúra erősítése és a katonai hagyományok ápolása. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel épített ki, tagja több kutatási hálózatnak (pl. NESSI, PfP Consortium) és alapítója a Balkáni Haditörténeti Kutatási Hálózatnak. Fontosabb kiadványai a *Strategic Monitor* és a *Revista de Istorie Militară*.

A japán *National Institute for Defense Studies* (NIDS) a Védelmi Minisztérium központi kutatóintézete, amely biztonságpolitikai, regionális és hadtörténeti kutatásokat végez, valamint kiemelt figyelmet fordít a kiberbiztonságra. Emellett felsőszintű vezetői képzéseket biztosít a fegyveres erők és a kormányzati tisztviselők számára. Kutatói létszáma körülbelül 90 fő. Az intézet átfogó nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik, együttműködik egyetemekkel, agytrösztökkel és külföldi védelmi intézetekkel. Kiadványai – például a *China Security Report*, az *NIDS Perspectives* és a *Security & Strategy* – jelentős tudományos elismertségnek örvendenek.

⁴² Manabu Imakyurei, President, National Institute for Defense Studies Ministry of Defense, Japan.

A vizsgálat összességében arra mutat rá, hogy nincs egységes nemzetközi modell a had-erőkhöz kapcsolódó kutatóhelyek működésére, ugyanakkor több közös jellemző azonosítható: a védelmi minisztériumi beágyazottság, a multidiszciplináris kutatás, az oktatási és továbbképzési feladatok ellátása, a nemzetközi partnerségi háló kiépítése, valamint a tudományos eredmények saját kiadványokon keresztüli terjesztése. A legnagyobb eltérések a kutatási fókuszok súlypontjában, a szervezeti struktúrában (szakosodott kutatóintézeteket összefogó központi szervezet vagy egy nagy kutatóhely), a tudományos tanács meglétében vagy hiányában és az online kommunikáció intenzitásában mutatkoznak.

A magyar honvédelmi kutatási struktúra fejlesztése szempontjából különösen hasznos lehet a tudományos tanács intézményének megerősítése, további szakosodott kutatóhelyek létrehozása és erős központi felügyelete, a nemzetközi kapcsolati háló tudatos bővítése, a fiatal kutatók bevonása és az online jelenlét fokozása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- *Constitution of Japan*. 1947. https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Cooperation*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/cooperation/Pages/default.aspx> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 11.)
- *Course Catalogue*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/education/coursescatalogue> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 11.)
- *Curso de Defesa Nacional*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/pt/formacao/catalogo/cdn> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 11.)
- *Decreto Regulamentar n.º 7/2015 de 31 de julho*. Diário da República, 2015/148., 5193–5195. <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-regulamentar/7-2015-69920319> (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Defence Build-up Program (Defence Build-up Program/Medium Term Defense Program)*. Japanese Ministry of Defence, 2022. 12. 16. https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/plan/pdf/program_en.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Dispoziția secretarului de stat pentru politica de apărare, planificare și relații internaționale nr. PA-2 din 2024 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a comisiei române de istorie militară*. Védelmi Minisztérium, Bukarest, 2025. 06. 16. https://ispaim.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/Legislatie/20250616_N_DPA2_Regulament%20concur%20CS-02526.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *História*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/about/whowere/history> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 10.)
- *History*. Institute for Defence Policy Studies and Military History, é. n. <https://en-ispaim.mapn.ro/pages/istoric> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- *Institute for Political Studies of Defence and Military History*. <https://en-ispaim.mapn.ro/pages/acasa> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- *Law Concerning Access to Information Held by Administrative Organs (Law No. 42 of 1999)*. https://www.archives.go.jp/english/basic_laws/pdf/source_01.pdf; https://www.soumu.go.jp/main_sosiki/gyoukan/kanri/translation4.htm (Letöltések időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Legea nr. 183 din 2024 privind statutul personalului de cercetare, dezvoltare și inovare*. Igazságügyi Minisztérium, Bukarest. <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/283972> (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)

- *National Defence Strategy of Japan*. Japanese Ministry of Defence. 2022. 12. 16. https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *National Institute for Defense Studies*. Ministry of Defense, 2025. https://www.nids.mod.go.jp/english/about_us/pamph/pdf/2025_pamph.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 08. 07.)
- *National Institute for Defense Studies*. NIDS, é. n. <https://www.nids.mod.go.jp/english/> (Letöltés időpontja: 2025. 08. 07.)
- *NIDS Overview*. NIDS, é. n. https://www.nids.mod.go.jp/english/about_us/reorg.html (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Ordonata nr. 57 din 16 august 2002 privind cercetarea stiintifica si dezvoltarea tehnologica*. Igazságügyi Minisztérium, Bukarest. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/38222> (Letöltés időpontja: 2025. 08. 20.)
- *Publications*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/publications> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 11.)
- *Researchers*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/research/projects/researchers> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 11.)
- *Research Lines*. IDN, é. n. <https://www.idn.gov.pt/en/research/projects/researchlines/Pages/default.aspx> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 10.)
- *Revista de istorie militară*. Institute for Defence Policy Studies and Military History, é. n. <https://en-ispaim.mapn.ro/pages/revista-de-istorie-militara> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- *Security Brief*. Institute for Defence Policy Studies and Military History, é. n. <https://en-ispaim.mapn.ro/pages/security-brief> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- *Strategic Monitor*. Institute for Defence Policy Studies and Military History, é. n. <https://en-ispaim.mapn.ro/pages/monitor-strategic> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 21.)
- *The National Institute for Defense Studies Brochure*. https://www.nids.mod.go.jp/english/about_us/pamph.html (Letöltés időpontja: 2025. 08. 08.)